

PROGRAM NAUCZANIA JĘZYKA POLSKIEGO

206 Ogólne cele kształcenia w szkole podstawowej

206 Najważniejsze umiejętności kształcenia ogólnego w szkole podstawowej zdobywane przez uczniów w trakcie nauki języka polskiego w klasach IV-VI

206-207 Najważniejsze zadania nauczyciela języka polskiego w klasach IV-VI szkoły podstawowej

207-214 Ogólne i szczegółowe cele kształcenia oraz zakładane osiągnięcia ucznia w szkole podstawowej

215-221 Treści nauczania

Nauka o języku
Formy wypowiedzi
Terminy teoretycznoliterackie i pojęcia kulturowe
Zagadnienia ortograficzne
Interpunkcja
Teksty kultury i propozycje lektur

221-222 Sposoby (procedury) osiągnięcia celów kształcenia

222-226 Sprawdzanie i ocenianie osiągnięć uczniów

PROGRAM NAUCZANIA JĘZYKA POLSKIEGO W KLASACH IV–VI SZKOŁY PODSTAWOWEJ

JUTRO PÓJDĘ W ŚWIAT

Ogólne cele kształcenia w szkole podstawowej:

- przygotowanie fundamentów wykształcenia poprzez łagodne wprowadzenie uczniów w świat wiedzy, uwzględniające ich harmonijny rozwój intelektualny, etyczny, emocjonalny i społeczny
- przyswojenie przez uczniów podstawowego zasobu wiadomości na temat zjawisk bliskich doświadczeniom uczniów
- zdobycie przez uczniów umiejętności wykorzystywania posiadanych wiadomości podczas wykonywania zadań i rozwiązywania problemów
- kształtowanie u uczniów postaw warunkujących sprawne i odpowiedzialne funkcjonowanie we współczesnym świecie.

Najważniejsze umiejętności kształcenia ogólnego w szkole podstawowej zdobywane przez uczniów w trakcie nauki języka polskiego w klasach IV–VI:

- czytanie – rozumiane jako prosta czynność, ale też jako umiejętność rozumienia, wykorzystywania i przetwarzania tekstów w zakresie umożliwiającym zdobywanie wiedzy, rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz uczestnictwo w życiu społeczeństwa
- umiejętność posługiwania się językiem polskim, w tym dbałość o wzbogacanie zasobu słownictwa uczniów (sprawne komunikowanie się w języku ojczystym w mowie i w piśmie)
- umiejętność posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym także dla wyszukiwania i korzystania z informacji (przygotowanie uczniów do życia w społeczeństwie informacyjnym)
- umiejętność uczenia się jako sposób zaspokajania naturalnej ciekawości świata, odkrywania swoich zainteresowań i przygotowania do dalszej edukacji
- umiejętność właściwego odbioru i wykorzystywania różnych mediów
- umiejętność wszechstronnego samokształcenia

- umiejętność pracy zespołowej
- umiejętność przyjmowania postaw sprzyjających rozwojowi indywidualnemu i społecznemu (uczciwość, wiarygodność, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, szacunek dla innych ludzi, ciekawość poznawcza, kreatywność, przedsiębiorczość, kultura osobista, gotowość do uczestnictwa w kulturze, podejmowanie inicjatyw)
- umiejętność przyjmowania postawy obywatelskiej, postawy poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji
- umiejętność zapobiegania wszelkiej dyskryminacji.

Najważniejsze zadania nauczyciela języka polskiego w klasach IV–VI szkoły podstawowej:

- rozwijanie w uczniach ciekawości świata
- motywowanie uczniów do aktywnego poznawania rzeczywistości
- motywowanie uczniów do uczenia się
- zachęcanie uczniów do komunikowania się z otaczającym światem
- zachęcanie uczniów do samokształcenia
- zachęcanie uczniów do samodzielnego docierania do informacji
- wyposażenie uczniów w umiejętności poprawnego mówienia, słuchania, czytania, pisania, rozumowania, odbioru tekstów kultury, bogacenia słownictwa z różnych kręgów tematycznych
- wprowadzanie uczniów w tradycję i sferę wartości narodowych
- kształtowanie u dzieci postawy otwartości na inne kultury
- towarzyszenie uczniom w budowaniu spójnej wizji świata
- towarzyszenie uczniom w tworzeniu uporządkowanego systemu wartości
- wychowywanie do aktywności i odpowiedzialności w życiu zbiorowym

- tworzenie sytuacji metodycznych wykorzystujących pasję poznawczą dzieci, ich chęć zabawy i gotowość do współpracy
- organizowanie procesu dydaktyczno-wychowawczego, by stał się on dla uczniów przygodą prowadzącą do samopoznania, zachętą do nieustannego poznawania świata i porządkowania jego obrazu
- organizacja zajęć zwiększających szanse edukacyjne uczniów zdolnych
- organizacja zajęć zwiększających szanse edukacyjne uczniów mających trudności w nauce języka polskiego.

Ogólne i szczegółowe cele kształcenia oraz zakładane osiągnięcia ucznia w szkole podstawowej

Cel kształcenia:

I Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji

Wymagania ogólne

Uczeń:

- rozwija sprawność uważnego słuchania
- rozwija sprawność uważnego czytania głośnego
- rozwija sprawność uważnego czytania cichego
- rozwija umiejętność rozumienia znaczeń dosłownych i prostych znaczeń przenośnych
- zdobywa świadomość języka jako wartościowego i wielofunkcyjnego narzędzia komunikacji
- rozwija umiejętność poszukiwania interesujących go wiadomości, a także ich porządkowania – rozwija umiejętność poznawania dzieł sztuki
- uczy się rozpoznawać różne teksty kultury, w tym użytkowe
- stosuje odpowiednie sposoby odbioru różnych tekstów kultury

Cel szczegółowy	Uczeń:	Zakładane osiągnięcia
czytanie głośne	<ul style="list-style-type: none"> – czyta sprawnie (płynnie) – czyta wyraźnie – czyta wyraziście – czyta w sposób ułatwiający słuchającym rozumienie prezentowanego tekstu – czytając, głosem stara się wyrazić wymowę tekstu – czyta tekst z podziałem na role – czytając, zachowuje strukturę składniową tekstu – czytając, pamięta o odpowiedniej artykulacji i intonacji oraz o właściwym tempie i poprawnym stosowaniu pauz – czytając, zwraca uwagę na właściwą dykcję 	
czytanie ciche tekstów literackich i informacyjnych	<ul style="list-style-type: none"> – czyta sprawnie (płynnie) – czyta ze zrozumieniem – odszukuje w tekście informacji podanych wprost (odbiera tekst na poziomie dosłownym) – odczytuje informacje wyrażone pośrednio (ukryte) – odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od informacji drugorzędnych – rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w tekście – identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, literacki, reklamowy – odpowiada na pytania dotyczące przeczytanego tekstu – układa pytania do tekstu – wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście 	

Cel szczegółowy	Zakładane osiągnięcia
	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozpoznaje w tekście prawdę lub fałsz – określa tematykę tekstu – określa główną myśl tekstu – identyfikuje nadawcę i odbiorcę (czytelnika) tekstu – nazywa autora tekstu – wskazuje narratora w tekście epickim – odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora i narratora – rozpoznaje formy gatunkowe (zaproszenie, życzenia, gratulacje, zawiadomienie i ogłoszenie, instrukcję, przepis) – dostrzega relacje między częściami składowymi wypowiedzi (tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie, akapity) – odróżnia literaturę piękną od innych tekstów pisanych – odróżnia utwór prozatorski od utworu wierszowanego – rozpoznaje tekst dramatu – wskazuje podstawowe źródła informacji – gromadzi informacje wokół określonego tematu – porządkuje i porównuje informacje z różnych źródeł – wybiera interesujące propozycje spośród oferty mediów, kierując się krytycznym podejściem do oferty i rozpoznaniem zawartych w niej wartości – dokonuje uogólnień na podstawie zebranych informacji – korzysta z informacji zawartych w encyklopedii (także multimedialnej i internetowej) – korzysta ze słownika ortograficznego, słownika języka polskiego, słownika wyrazów bliskoznacznych
czytanie (odbiór) innych tekstów kultury	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega różnicę między tekstami kultury werbalnymi i niewerbalnymi – odbiera tekst kultury na poziomie dosłownym i przenośnym – porównuje teksty kultury w celu wskazania podobieństw i różnic odnoszących się do treści i formy – nazywa autora tekstu kultury (np. malarz, rzeźbiarz, kompozytor) – wskazuje różnice między literaturą piękną a przekazami ikonycznymi, muzycznymi, filmowymi, teatralnymi – odróżnia teksty reklamowe od innych tekstów kultury – rozumie specyfikę komiksu – dostrzega w tekstach elementy dziedzictwa kulturowego – dostrzega cechy narodowe i regionalne w różnych tekstach kultury – odczytuje wartości wpisane w teksty kultury – rozpoznaje środki wyrazu charakterystyczne dla różnych dziedzin kultury i sztuki – rozumie pojęcia i terminy związane z przekazami ikonicznymi, muzyką, radiem, telewizją, filmem, teatrem, prasą – odczytuje ogólny sens tekstu kultury – odczytuje zasady etyczne obecne w różnych tekstach kultury
słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> – słucha uważnie i ze skupieniem różnego typu wypowiedzi – słucha uważnie i ze skupieniem krótszych i dłuższych tekstów – słucha interpretacji utworów literackich prezentowanych przez rówieśników i aktorów – właściwie reaguje na usłyszaną wypowiedź, tzn. rozumie intencję nadawcy i potrafi się do niej dostosować – odróżnia ważne informacje w wypowiedzi od informacji drugorzędnych – rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi – odpowiada poprawnie na zadane pytania – rozumienie wypowiedzi nadawcy wyraża rzeczowymi pytaniami – ocenia i wartościuje usłyszaną wypowiedź – charakteryzuje nadawcę na podstawie jego wypowiedzi – dostrzega wywieranie presji (manipulowanie) za pomocą słownych komunikatów

Cel szczegółowy	Uczeń: Zakładane osiągnięcia
	<ul style="list-style-type: none"> – dostrzega emocje mówiącego wyrażone głosem, intonacją, gestykulacją i mimiką – słuchając, notuje wybrane informacje – słuchając, zapamiętuje najważniejsze informacje – identyfikuje usłyszaną wypowiedź jako tekst informacyjny, literacki, reklamowy – odróżnia mowę od tła akustycznego w przekazach audialnych i audiowizualnych – podczas słuchania innych przestrzega zasad dobrego wychowania
świadome używanie języka	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie różnicę między głóską a literą – rozróżnia samogłoski i spółgłoski – zna alfabet – porządkuje wyrazy w kolejności alfabetycznej – rozróżnia głoski ustne i nosowe – rozróżnia spółgłoski dźwięczne i bezdźwięczne – rozróżnia spółgłoski twarde i miękkie – wyjaśnia podwójną funkcję samogłoski „i” – wyjaśnia na prostych przykładach zjawisko upodobnienia fonetycznego (utrata dźwięczności spółgłosek i zanik nosowości samogłosek na końcu wyrazów) – właściwie akcentuje wyrazy – zna wyjątki akcentowe – podaje przykłady wyrazów bez samodzielnego akcentu – wie, na czym polega akcent wyrazowy – wyjaśnia zjawisko akcentu zdaniowego – wie, czym jest intonacja – dzieli wyrazy na sylaby – dzieli poprawnie wyrazy przy przenoszeniu – tworzy rodziny wyrazów – poprawnie tworzy i używa zdrobnień i zgrubień – wskazuje wyraz podstawowy – tworzy wyrazy pochodne – oddziela podstawę słowotwórczą od formantów – rozpoznaje podstawowe części mowy (rzeczownik, czasownik, przymiotnik, przysłówek, liczebnik, zaimek, przyimek, spójnik) – wskazuje podstawowe różnice między częściami mowy – odróżnia czasowniki od innych części mowy na podstawie znaczenia i pytań – wskazuje czasowniki w tekście – odmienia czasownik przez osoby i liczby – określa rodzaj czasownika – rozpoznaje i tworzy formy czasu czasownika: czas przeszły, teraźniejszy, przyszły – rozróżnia czas przyszły prosty i złożony czasownika – odróżnia formy osobowe czasownika od bezokolicznika – odróżnia formy osobowe czasownika od form bezosobowych zakończonych na <i>-no</i>, <i>-to</i> – poprawnie używa form czasowników typu: <i>wziąć</i>, <i>umieć</i>, <i>zacząć</i>, <i>rozumieć</i>, <i>iść</i> – dostrzega i określa związek czasownika z innymi wyrazami – odróżnia rzeczowniki od innych części mowy na podstawie znaczenia i pytań – wskazuje rzeczowniki w tekście – odmienia rzeczowniki przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej – określa rodzaj rzeczownika

Cel szczegółowy	Zakładane osiągnięcia
	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dzieli rzeczowniki na własne i pospolite - oddziela temat rzeczownika od końcówki - wskazuje i nazywa oboczności (samogłoskowe i spółgłoskowe) w tematach rzeczowników - wskazuje osobliwości w odmianie rzeczowników - dostrzega i określa związek rzeczownika z innymi wyrazami - odróżnia przymiotniki od innych części mowy na podstawie znaczenia i pytań - wskazuje przymiotniki w tekście - odmienia przymiotniki przez przypadki i liczby - określa rodzaj przymiotnika - stopniuje przymiotniki, określa rodzaj stopniowania - dostrzega i określa związek przymiotnika z innymi wyrazami - odróżnia liczebniki od innych części mowy na podstawie znaczenia i pytań - wskazuje liczebniki w tekście - rozróżnia podstawowe rodzaje liczebników: główne, porządkowe, zbiorowe, ułamkowe, nieokreślone - odmienia liczebnik porządkowy przez przypadki - odmienia liczebnik zbiorowy przez przypadki - dostrzega związek liczebnika z rzeczownikiem - odróżnia zaimki od innych części mowy - rozpoznaje i wskazuje zaimki w tekście - rozróżnia zaimki: rzeczowne, przymiotne, przysłowne, liczebne - poprawnie stosuje krótkie i długie formy zaimków osobowych - odróżnia przysłówki od innych części mowy na podstawie znaczenia i pytań - wskazuje przysłówki w tekście - rozpoznaje przysłówki utworzone od przymiotników - tworzy przysłówki od przymiotników - stopniuje przysłówki, określa rodzaj stopniowania - dostrzega związek przysłówka z czasownikiem i innymi wyrazami - identyfikuje przyimki jako wyrazy oznaczające stosunki przestrzenne i czasowe - odróżnia przyimki od innych części mowy - rozpoznaje i wskazuje przyimki w tekście - wie, czym jest wyrażenie przyimkowe - tworzy wyrażenia przyimkowe - określa funkcje wyrażen przyimkowych - poprawnie używa przyimków złożonych - odróżnia spójniki od innych części mowy - rozpoznaje i wskazuje spójniki w tekście - rozumie funkcję spójnika w wypowiedzeniu złożonym - określa funkcję spójników w wypowiedzeniu pojedynczym - rozróżnia rodzaje spójników (wskazywanie stosunków współrzędnych lub nadrzędno-podrzędnych) - odróżnia zdania od równoważników zdań - wskazuje w tekście równoważniki zdań - rozpoznaje w tekście zdania pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte - tworzy zdania pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte - analizuje strukturę zdania pojedynczego - odróżnia zdania pojedyncze od zdań złożonych - odróżnia zdania złożone współrzędnie od zdań złożonych podrzędnie

Cel szczegółowy	Uczeń:	Zakładane osiągnięcia
	<ul style="list-style-type: none"> – tworzy zdania złożone współrzędnie i podrzędnie – rozumie funkcje poszczególnych wypowiedzi – określa funkcje składniowe poszczególnych części mowy – wskazuje w zdaniu podmiot i orzeczenie – oddziela grupę podmiotu od grupy orzeczenia – rozróżnia i nazywa określenia: przydawkę, dopełnienie, okolicznik – wskazuje związki wyrazowe w zdaniu – rozpoznaje znaczenie niewerbalnych środków komunikowania się (gest, wyraz twarzy, mimika, postawa ciała) 	

Cel kształcenia:

II Analiza i interpretacja tekstów kultury

Wymagania ogólne

Uczeń:

- poznaje teksty kultury odpowiednie dla stopnia rozwoju emocjonalnego i intelektualnego
- rozpoznaje konwencje gatunkowe poznanych tekstów kultury
- uczy się odbierać świadomie i refleksyjnie poznane teksty kultury
- kształtuje świadomość istnienia w tekście znaczeń ukrytych
- rozwija zainteresowania różnymi dziedzinami kultury
- poznaje specyfikę literackich i pozaliterackich sposobów wypowiedzi artystycznej
- w kontakcie z dziełami kultury kształtuje hierarchię wartości, swoją wrażliwość, gust estetyczny, poczucie własnej tożsamości i postawę patriotyczną

Cel szczegółowy	Uczeń:	Zakładane osiągnięcia
analiza tekstów kultury	<ul style="list-style-type: none"> – nazywa swoje reakcje czytelnicze (np. wrażenia, emocje) – porównuje sytuację bohaterów z własnymi doświadczeniami – dostrzega swoistość artystyczną dzieła – odróżnia fikcję artystyczną od rzeczywistości – odróżnia realizm od fantastyki – rozpoznaje środki artystyczne w tekście literackim: porównanie, przenośnię, epitet, wyraz dźwiękonaśladowczy – objaśnia rolę środków poetyckich w tekście – rozpoznaje elementy struktury tekstu poetyckiego: wers, zwrotkę (strofę), rym, rytm, refren – odróżnia wiersz od prozy – rozróżnia wiersz rymowany i nierymowany (biały) – opowiada o uczuciach wyrażonych przez osobę mówiącą – odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora utworu – określa nastrój wiersza – opowiada o przebiegu wydarzeń – porządkuje wydarzenia w kolejności chronologicznej – wskazuje przyczyny i skutki wydarzeń – określa czas i miejsce wydarzeń – wyodrębnia wątki – omawia przebieg akcji – charakteryzuje i ocenia bohaterów 	

Cel szczegółowy	Uczeń:	Zakładane osiągnięcia
	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje i ocenia narratora - wyodrębnia elementy składające się na widowisko teatralne (gra aktorska, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy, rekwizyty) - wyodrębnia elementy dzieła filmowego i telewizyjnego (scenariusz, reżyseria, ujęcie, gra aktorska, plan filmowy) - wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego) - nazywa tworzywo przekazów audiowizualnych (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa) - rozpoznaje charakterystyczne cechy gatunkowe: opowiadania, powieści, baśni, legendy, mitu, bajki, fraszki, - identyfikuje przysłowie - wymienia wyróżniki komiksu 	
interpretacja tekstów kultury	<ul style="list-style-type: none"> - odbiera teksty kultury na poziomie dosłownym - wskazuje w tekstach fragmenty o znaczeniu przenośnym - wyjaśnia przenośny sens podanych przysłów - objaśnia morał bajki - formułuje przesłanie baśni - określa funkcję tekstu kultury - poddaje refleksji działania bohaterów - odczytuje wartości pozytywne i ich przeciwieństwa wpisane w teksty kultury (np. przyjaźń – wrogość, miłość – nienawiść, prawda – kłamstwo, wierność – zdrada) - dostrzega zasady etyczne obecne w tekstach kultury - wyraża opinie na temat przesłania tekstu - dostrzega ogólny sens tekstu kultury - dokonuje przekładu intersemiotycznego tekstów kultury (tekst literacki – rysunek) 	

Cel kształcenia:

III Tworzenie wypowiedzi

Wymagania ogólne

Uczeń:

- rozwija umiejętność wypowiadania się w mowie i w piśmie na tematy poruszane na zajęciach, związane z poznawanymi tekstami kultury i własnymi zainteresowaniami
- dba o poprawność własnych wypowiedzi
- kształtuje formę wypowiedzi odpowiednio do celu wypowiedzi
- wykorzystując posiadane umiejętności, rozwija swoją wiedzę o języku

Cel szczegółowy	Uczeń:	Zakładane osiągnięcia
mówienie	<ul style="list-style-type: none"> - mówi wyraźnie z właściwą artykulacją - mówi płynnie - dba o kompozycję wypowiedzi - nawiązuje rozmowę z drugim człowiekiem - mówi do rzeczywistych i wyobrażonych słuchaczy - recytuje teksty poetyckie oraz fragmenty prozy - podejmuje próbę głosowej interpretacji recytowanych tekstów - wygłasza kwestie w przedstawieniu klasowym/szkolnym 	

Cel szczegółowy	Uczeń: Zakładane osiągnięcia
	<ul style="list-style-type: none"> – wprowadza do wypowiedzi pauzę – stosuje odpowiednią intonację – poprawnie akcentuje wyrazy – dostosowuje sposób wyrażania się do oficjalnej i nieoficjalnej sytuacji komunikacyjnej – mówi ze świadomością celu (intencji): pyta i odpowiada, potwierdza i zaprzecza, poleca i prosi, przyrzeka i obiecuje, zachęca i zniechęca, zaprasza, przeprasza, współczuje, żartuje, wątpi, odmawia, informuje, wyjaśnia, dziękuje, życzy, wita i żegna – używa w rozmowie zwrotów grzecznościowych – świadomie posługuje się mimiką, gestykulacją, postawą ciała – mówi na temat – prezentuje własne zdanie – uzasadnia własne zdanie – rozróżnia nadawcę i odbiorcę – tworzy spójną kilkuzdaniową wypowiedź na tematy związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury – operuje w wypowiedziach słownictwem skoncentrowanym wokół tematów: dom, rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze i społeczne – mówi o swoich wrażeniach czytelniczych – prezentuje efekt własnej pracy/pracy grupy – ocenia postępowanie bohaterów – używa słów nacechowanych emocjonalnie – wyraża własne opinie – posługuje się poprawnie różnymi formami językowymi – używa poprawnych znaczeniowo i składniowo wypowiedzeń – używa zdań oznajmujących, pytających i rozkazujących
pisanie	<ul style="list-style-type: none"> – odróżnia specyfikę tekstu pisanego od tekstu mówionego – pisze czytelnie (wyraźnie) – dba o estetykę zapisu – dostosowuje zapis do formy wypowiedzi – zachowuje właściwy układ graficzny tekstu zgodny z wymogami danej formy gatunkowej – wydziela akapity – stosuje odpowiednią kompozycję tekstu – wyróżnia części tekstu zgodnie z jego strukturą – tworzy teksty logiczne pod względem treści – pisze na temat – dba o spójność wypowiedzi – pisze na tematy poruszane na zajęciach – związane z otaczającą rzeczywistością i poznanymi tekstami kultury – tworzy wypowiedzi pisemne w następujących formach gatunkowych: <ul style="list-style-type: none"> – dziennik (pisany z perspektywy bohatera literackiego lub własnej) – instrukcja – list oficjalny – list prywatny – ogłoszenie – opis krajobrazu – opis postaci literackiej – opis postaci rzeczywistej

Cel szczegółowy	Zakładane osiągnięcia Uczeń:
	<ul style="list-style-type: none"> – opis przedmiotu – opowiadanie odtwórcze – opowiadanie odtwórcze z dialogiem – opowiadanie twórcze – opowiadanie twórcze z dialogiem – pamiętnik (pisany z perspektywy bohatera literackiego lub własnej) – prosta notatka – proste sprawozdanie z wycieczki, z wydarzeń sportowych, z uroczystości szkolnej – przepis – redaguje życzenia, pozdrowienia, gratulacje – sporządza ramowy i szczegółowy plan odtwórczy – zapisuje dialog – zaproszenie – zawiadomienie
świadome używanie języka	<ul style="list-style-type: none"> – rozróżnia i poprawnie zapisuje zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące – przekształca zdania złożone w pojedyncze i odwrotnie – przekształca zdania w równoważniki zdań i odwrotnie – stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych – używa poprawnie stopniowanych przymiotników i przysłów we właściwych kontekstach – łączy wyrazy, tworząc poprawne związki składniowe – posługuje się językiem poprawnym składniowo – stosuje bogate słownictwo – pisze poprawnie pod względem ortograficznym – dostrzega różnice między wymową a pisownią niektórych wyrazów – poprawnie stosuje stałe związki frazeologiczne – poprawnie używa wyrazów bliskoznacznych – stosuje wyrazy nacechowane stylistycznie – poprawnie używa znaków interpunkcyjnych: kropki, przecinka, znaku zapytania, cudzysłowu, dwukropka, nawiasu, znaku wykrzyknika – posługuje się słownictwem odpowiednio dobranym do tematu – operuje słownictwem z określonych kręgów tematycznych (skoncentrowanym przede wszystkim wokół tematów: dom, rodzina, szkoła i nauka, środowisko przyrodnicze i społeczne) – unika wulgaryzmów – umie ponosić odpowiedzialność za słowa sformułowane: na piśmie

Treści nauczania

NAUKA O JĘZYKU

KLASA IV	KLASA V	KLASA VI
Fonetyka		
<ul style="list-style-type: none"> – głoska a litera – samogłoska i spółgłoska – alfabet – kolejność alfabetyczna wyrazów – głoski ustne i nosowe – spółgłoski dźwięczne i bezdźwięczne – upodobnienia fonetyczne – spółgłoski twarde i miękkie – różne funkcje samogłoski „i” – podział wyrazu na sylaby 	<ul style="list-style-type: none"> Jak w klasie IV – akcent wyrazowy – intonacja – spółgłoski dźwięczne i bezdźwięczne 	<ul style="list-style-type: none"> Jak w klasie IV i V – akcent zdaniowy
Elementy komunikacji		
<ul style="list-style-type: none"> – nadawca i odbiorca – komunikacja – znak i znaczenie – synonim 	<ul style="list-style-type: none"> Jak w klasie IV – zależność formy komunikatu od intencji jego nadawcy – rola czynników zewnątrzjęzykowych (mimiki, intonacji) w komunikowaniu – związek frazeologiczny 	<ul style="list-style-type: none"> Jak w klasie IV i V – uzależnienie doboru słownictwa od adresata wypowiedzi – ewolucja języka: neologizmy
Części mowy:		
Rzeczownik		
<ul style="list-style-type: none"> – znaczenie – rozpoznawanie i wskazywanie w tekście – odmiana przez przypadki – odmiana przez liczby – rodzaj – podział na rzeczowniki własne i pospolite – związek rzeczownika z innymi wyrazami 	<ul style="list-style-type: none"> Jak w klasie IV – funkcje rzeczownika w zdaniu 	<ul style="list-style-type: none"> Jak w klasie IV i V – znaczenie rzeczowników: rzeczowniki konkretne i abstrakcyjne – rzeczownik jako przydawka i dopełnienie
Czasownik		
<ul style="list-style-type: none"> – znaczenie – rozpoznawanie i wskazywanie w tekście – odmiana przez osoby – liczba pojedyncza i mnoga – rodzaj – forma czasu: czas przeszły, teraźniejszy, przyszły (prosty i złożony) – bezokolicznik – odmiana czasowników typu <i>umiem, rozumiem</i> – związek czasownika z innymi wyrazami 	<ul style="list-style-type: none"> Jak w klasie IV – funkcje czasownika w zdaniu 	<ul style="list-style-type: none"> Jak w klasie IV i V – formy bezosobowe na <i>-no, -to</i> – czasownik jako dopełnienie

KLASA IV	KLASA V	KLASA VI
Przymiotnik		
<ul style="list-style-type: none"> – znaczenie – rozpoznawanie i wskazywanie w tekście – odmiana przez przypadki – odmiana przez liczby – odmiana przez rodzaje – stopniowanie – związek przymiotnika z innymi wyrazami 	Jak w klasie IV	<ul style="list-style-type: none"> Jak w klasie IV i V – funkcje przymiotnika w zdaniu (przydawka)
Przysłówek		
<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie i wskazywanie w tekście – przysłówki odprzymiotnikowe i pozostałe – stopniowanie – związek przysłówka z czasownikiem 	Jak w klasie IV	<ul style="list-style-type: none"> Jak w klasie IV i V – funkcje przysłówka w zdaniu (okolicznik)
Liczebnik		
		<ul style="list-style-type: none"> – znaczenie – rozpoznawanie i wskazywanie w tekście – rodzaje liczebników: główne, porządkowe, zbiorowe, ułamkowe, nieokreślone – odmiana – liczebnik w związku z rzeczownikiem
Zaimek		
		<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie i wskazywanie w tekście – rodzaje zaimków: rzeczowne, przymiotne, przysłowne, liczebne – stosowanie krótkich i długich form zaimków osobowych
Przyimek		
	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie i wskazywanie w tekście – przyimek jako wyraz oznaczający stosunki przestrzenne i czasowe – związek przyimka z rzeczownikiem – wyrażenie przyimkowe – funkcje wyrażenia przyimkowego – przyimki złożone – pisownia trudnych wyrażen przyimkowych 	Jak w klasie V
Spójnik		
	<ul style="list-style-type: none"> – rozpoznawanie i wskazywanie w tekście – funkcja łączenia wypowiedzi składowych – użycie w zdaniu pojedynczym – rodzaje spójników (wskazywanie stosunków współrzędnych lub nadrzędno-podrzędnych) 	Jak w klasie V

KLASA IV	KLASA V	KLASA VI
Składnia		
	<ul style="list-style-type: none"> – zdanie a równoważnik zdania – rodzaje zdań: oznajmujące, pytające, rozkazujące – zdanie pojedyncze rozwinięte i nierozwinięte – zdanie pojedyncze a zdanie złożone – główne części zdania: podmiot i orzeczenie – grupa podmiotu i grupa orzeczenia – określenia: przydawka, dopełnienie, okolicznik – związki wyrazowe w zdaniu – wyraz określany i określający 	Jak w klasie V – zdanie bezpodmiotowe, podmiot domyślny

FORMY WYPOWIEDZI

KLASA IV	KLASA V	KLASA VI
<ul style="list-style-type: none"> – opowiadanie twórcze – opowiadanie odtwórcze – dziennik (pisany z perspektywy bohatera literackiego lub własnej) – list prywatny – opis postaci literackiej – opis przedmiotu – opis krajobrazu – zaproszenie – przepis – dialog – ramowy plan odtwórczy – życzenia, gratulacje 	Jak w klasie IV <ul style="list-style-type: none"> – opowiadanie twórcze z dialogiem – pamiętnik (pisany z perspektywy bohatera literackiego lub własnej) – proste sprawozdanie z wycieczki, z wydarzeń sportowych, z uroczystości szkolnej – opis postaci rzeczywistej – ogłoszenie – zawiadomienie – instrukcja 	Jak w klasie IV i V <ul style="list-style-type: none"> – opowiadanie odtwórcze z dialogiem – list oficjalny – prosta notatka – szczegółowy plan odtwórczy

TERMINY TEORETYCZNO LITERACKIE I POJĘCIA KULTUROWE

KLASA IV	KLASA V	KLASA VI
Terminy teoretyczno literackie		
<ul style="list-style-type: none"> – autor – narrator – postać mówiąca – opowiadanie – baśń – motyw wędrowny 	Jak w klasie IV <ul style="list-style-type: none"> – narracja – fikcja literacka – poezja – proza – porównanie 	Jak w klasie IV i V <ul style="list-style-type: none"> – fraszka – przenośnia – fikcja literacka – fabuła – akcja

KLASA IV	KLASA V	KLASA VI
<ul style="list-style-type: none"> – rym – wiersz rymowany – rytm – świat rzeczywisty, świat wyobrażony – wyobrażenie literackie: fantastyka, realizm – świat przedstawiony (miejsce, czas, bohater, wydarzenie) – chronologia – wiersz – wers – akapit – zwrotka (strofa) – kontrast – chronologia – wyraz dźwiękonaśladowczy – dźwiękonaśladowictwo – pieśń, piosenka – refren 	<ul style="list-style-type: none"> – epitet – przenośnia – rym – wiersz rymowany – wiersz nierymowany (biały) – akcja – wątek – powieść – legenda – podanie – mit – mitologia – bajka – morał – refren 	<ul style="list-style-type: none"> – wątek – powieść – fantastyka – fantastyka naukowa
pojęcia kulturowe		
<ul style="list-style-type: none"> – przezwisko – przydomek – pseudonim – monolog – adaptacja – ekranizacja – internet – portal społecznościowy – inscenizacja – pantomima – komiks – malarstwo (portret, autoportret, pejzaż, malarstwo rodzajowe, martwa natura) – teatr (scenariusz, akt, scena, dialog, monolog, rola, aktor, dekoracja, kostium, charakteryzacja, scenografia, rekwizyt, kompozytor, reżyser) – architektura – rzeźba i płaskorzeźba – afisz – plakat – muzeum (eksponat, ekspozycja, galeria, posąg, zabytek) – biblioteka – katalog – przysłowie (powiedzenie) – film – gatunki filmowe 	<p>Jak w klasie IV</p> <ul style="list-style-type: none"> – telewizja – radio; adaptacja radiowa – rodzaje filmu: fabularny, dokumentalny, animacja; rodzaje animacji – muzeum (eksponat, ekspozycja, galeria, posąg, zabytek) – zwiedzanie wirtualne – muzeum etnograficzne, skansen) – komiks – scenariusz teatralny – tekst główny i poboczny – pantomima – malarstwo: pejzaż, martwa natura, paleta barw – ceramika – grafika 	<p>Jak w klasie IV i V</p> <ul style="list-style-type: none"> – prasa – plany filmowe – katalog – scenariusz filmowy – reklama – sentencja – symbol

ZAGADNIENIA ORTOGRAFICZNE

Ó, u

- Pisownia wyrazów z ó wymiennym na o, e lub a.
- Pisownia ó w zakończeniach rzeczowników *-ów, -ówka, -ówna*.
- Pisownia wyjątków: *zasuwka, wsuwka, skuwka*.
- Ó na początku wyrazów: *ósemka, ósmy, ósmoklasista, ów, ówczesny, ówdzie*.
- Pisownia wyrazów z ó niewymiennym.
- Brak ó na końcu wyrazów.
- U na początku i w środku wielu wyrazów.
- U w zakończeniach typu *-un, -ulec, -uch, -unek, -us*.
- U w zakończeniach wyrazów zdrabniających i spieszczających typu: *-uchna, -utki, -uszek, -uś, -unia*.
- U w zakończeniach typu *-uję, -ujesz, -uje, -ujemy, -ujecie, -ują* czasowników czasu teraźniejszego i form rozkazujących mimo wymiany na o.

Rz, ż

- Pisownia wyrazów z rz wymiennym na r.
- Pisownia wyrazów z rz w zakończeniach *-arz, -erz, -mierz, -mistrz*.
- Pisownia rz po spółgłoskach *p, b, t, d, g, ch, j, k, w*.
- Pisownia wyrazów z rz niewymiennym.
- Pisownia wyjątków: *pszenica, pszczoła, kształt, wszystko, wszędzie, obszar, zawsze, wszak, wykształcenie*.
- Wyjątkowość pisowni stopnia wyższego i najwyższego przymiotników.
- Pisownia wyrazów z ż wymiennym na g, dz, h, s, z, ź.
- Pisownia wyrazów z ż niewymiennym.

Ch, h

- Pisownia wyrazów z ch wymiennym na sz.
- Pisownia wyrazów z ch na końcu wyrazów.
- Pisownia wyrazów z ch po spółgłosce s.
- Pisownia wyrazów z ch niewymiennym.
- Pisownia wyrazów z h wymiennym na g, ż lub z.
- Pisownia wyrazów z h niewymiennym.
- Pisownia wyrazów z h po spółgłosce z.

A, ę

- Pisownia q i ę w wyrazach rodzimych lub całkowicie spolszczonych.
- Pisownia ę w M., B., W. liczby pojedynczej niektórych rzeczowników rodzaju nijakiego.
- Pisownia q i ę w B. lp i w N. lp zakończeń rzeczowników i przymiotników.
- Pisownia ę w zakończeniach czasowników w 1. osobie liczby pojedynczej w czasie teraźniejszym.
- Pisownia ę w formie prostej czasu przyszłego.

- Pisownia q i ę w zakończeniach czasu przeszłego.
- Pisownia q na końcu czasowników w 3. osobie liczby mnogiej w czasie teraźniejszym.
- Pisownia q na końcu czasowników w 3. osobie liczby mnogiej form prostych czasu przyszłego.

Om, on, em, en

- Pisownia *om, on, em, en* w wyrazach obcego pochodzenia
- Pisownia *om* w zakończeniach rzeczowników w C. liczby mnogiej.
- Pisownia *em* w zakończeniach rzeczowników w N. liczby pojedynczej.

Pisownia wielkiej litery

- Na początku zdania.
- W imionach ludzi i zwierząt, postaci mitologicznych i literackich.
- W nazwiskach, przezwiskach, pseudonimach, przydomkach, nazwach rodów i rodzin.
- W nazwach kontynentów i ich mieszkańców.
- W nazwach krajów i ich mieszkańców.
- W nazwach miejscowości i regionów.
- W nazwach gór, nizin, wyżyn, rzek, jezior, mórz, oceanów.
- W nazwach ulic.
- W tytułach utworów literackich.

Rozdzielna pisownia przeczenia „nie”

- Rozdzielna pisownia przeczenia *nie* z osobowymi formami czasownika.
- Rozdzielna pisownia przeczenia *nie* z bezokolicznikami.
- Rozdzielna pisownia przeczenia *nie* z bezosobowymi formami czasowników zakończonymi na *-no, -to*.
- Rozdzielna pisownia przeczenia *nie* z wyrazami o znaczeniu czasownikowym: *nie brak, nie można, nie wolno, nie wiadomo, nie warto, nie trzeba, nie należy, nie potrzeba*.
- Rozdzielna pisownia przeczenia *nie* z przymiotnikami i przysłówkami w stopniu wyższym i najwyższym.
- Rozdzielna pisownia przeczenia *nie* z przysłówkami niepochodzącymi od przymiotników.
- Rozdzielna pisownia przeczenia *nie* z liczebnikami.
- Rozdzielna pisownia przeczenia *nie* z zaimkami.

Łączna pisownia przeczenia „nie”

- Łączna pisownia przeczenia *nie* z rzeczownikami.
- Łączna pisownia przeczenia *nie* z przymiotnikami w stopniu równym.
- Łączna pisownia przeczenia *nie* z przysłówkami utworzonymi od przymiotników.

Pisownia wyrażeń przyimkowych (w zakresie czynnego słownictwa ucznia)

- Zasadniczo rozdzielna pisownia przyimków z: rzeczownikami, przymiotnikami, przysłówkami, liczebnikami, zaimekami.
- Łączna pisownia kilkudziesięciu wyrażeń przyimkowych, których pisownia została ustalona dłuższą tradycją.

Inne zasady

- Pisownia przymiotników złożonych.
- Pisownia przymiotników pochodzących od nazw własnych.
- Pisownia liczebników prostych i złożonych.
- Pisownia przyimków złożonych.
- Pisownia niektórych przedrostków.
- Pisownia *-ji, -ii, -i* w zakończeniach niektórych rzeczowników.
- Pisownia zakończeń przymiotników *-ski, -cki, -dzki*.
- Pisownia zakończeń rzeczowników *-stwo, -ctwo, -dztwo*.
- Pisownia zmiękczeń (w tym zakończeń bezokoliczników).
- Rozbieżności między mową a pismem – udźwięcznienie i ubezdźwięcznienie śródwyrazowe i w wygłosie.
- Ortografia skrótowców typu RP, PZU i NATO.

Interpunkcja

- – Stosowanie znaków interpunkcyjnych w zdaniach oznajmujących, pytających, rozkazujących oraz wykrzyknikowych.
- – Rozdzielanie przecinkiem równorzędnych części zdania w zdaniu pojedynczym.
- – Rozdzielanie przecinkiem zdań (wypowiedzeń) składowych w zdaniu (wypowiedzeniu) złożonym.
- – Stosowanie przecinka przy wyliczaniu.
- – Poprawny pod względem interpunkcji zapis dialogu.
- – Stosowanie cudzysłowu przy zapisie tytułów utworów oraz w przytoczeniach wypowiedzi.
- – Stosowanie myślnika przy przenoszeniu wyrazów do następnej linii.
- – Stosowanie dwukropka przy wyliczaniu.
- – Stosowanie wielokropka w zakończeniu zdań urwanych.
- – Stosowanie nawiasów przy wtrąceniach.
- – Stosowanie przecinka przed powtarzającym się spójnikiem.

TEKSTY KULTURY I PROPOZYCJE LEKTUR

W trakcie nauki uczniowie powinni poznawać (czytać) różne teksty kultury:

- najstarsze teksty – mitologia, fragmenty Biblii
- źródła i teksty historyczne, np. fragmenty kronik, pamiętników, listów

- teksty literackie: baśnie, legendy, opowiadania, utwory poetyckie i prozatorskie z klasyki dziecięcej i młodzieżowej – polskiej i światowej
- teksty użytkowe, w tym: zaproszenie, zawiadomienie, instrukcję, przepis, ogłoszenie, kartkę pocztową, list prywatny i oficjalny, tabelę, notatkę
- proste teksty publicystyczne – wybrane artykuły prasowe; wywiady, reportaże z pism dziecięcych i młodzieżowych
- proste teksty popularnonaukowe
- elementy dziedzictwa kulturowego – dzieła wybitnych malarzy i rzeźbiarzy polskich i światowych reprezentatywne dla danej epoki
- polskie pieśni patriotyczne
- audycje i sluchowiska radiowe
- programy telewizyjne
- przedstawienia teatralne (także Teatru Telewizji)
- filmy fabularne (przygodowe, podróżniczo-przygodowe, detektywistyczne, obyczajowe, komediowe), a wśród nich adaptacje znanych uczniom utworów literackich
- prezentacje multimedialne
- inne przekazy ikoniczne: fotografie, komiksy, plakaty, afisze.

PROPOZYCJE LEKTUR DLA POSZCZEGÓLNYCH KLAS

Klasa IV

4 pozycje książkowe w całości. Do wyboru spośród:

- Jan Brzechwa *Akademia pana Kleksa*
- Carlo Collodi *Pinokio*
- Clive Staples Lewis *Lew, czarownica i stara szafa*
- Astrid Lindgren *Bracia Lwie Serce*
- Joanna Olech *Dynastia Miziołków*
- Joanna Onichimowska – wybrana powieść (np. *Duch starej kamienicy, Daleki rejs*)
- René Goscinny, Jean-Jacques Sempé *Mikołajek* (wybór opowiadań z dowolnego tomu)
- Moony Witcher *Dziewczynka z szóstego księżycza*

Ponadto:

- wybrane przez nauczyciela teksty o mniejszej objętości
- wybór baśni (np. H. Ch. Andersena, J. i W. Grimm, Ch. Perrault), w tym polskie baśnie ludowe
- wybór kolęd
- wybór pieśni patriotycznych
- wybór poezji, w tym utwory dla dzieci i młodzieży
- film z repertuaru dziecięcego
- widowisko teatralne z repertuaru dziecięcego
- wybrany program telewizyjny
- komiks
- baśń filmowa lub baśń muzyczna

Klasa V

4 pozycje książkowe w całości. Do wyboru spośród:

- Frances Hodgson Burnett *Tajemniczy ogród*
- Ferenc Molnár *Chłopcy z Placu Broni*
- Dorota Terakowska *Władca Lewawu*
- Mark Twain *Przygody Tomka Sawyera*
- Henryk Sienkiewicz *W pustyni i w puszczy*
- Lucy Maud Montgomery *Ania z Zielonego Wzgórza*
- Roald Dahl *Charlie i fabryka czekolady*
- Edmund Niziorski – wybrana powieść (np. *Niewiarygodne przygody Marka Piegusa, Sposób na Alcybiadesa*)

Ponadto:

- wybrane przez nauczyciela teksty o mniejszej objętości
- wybór mitów greckich
- wybór legend (także z regionu)
- wybór kołęd
- wybór pieśni patriotycznych
- wybór poezji, w tym utwory dla dzieci i młodzieży
- film z repertuaru dziecięcego
- widowisko teatralne z repertuaru dziecięcego
- wybrany program telewizyjny
- komiks

Klasa VI

4 pozycje książkowe w całości. Do wyboru spośród:

- Aleksander Minkowski *Dolina Światła*
- Antonina Domańska *Historia żółtej cizemki*
- Irena Jurgielewiczowa *Ten obcy*
- Stanisław Lem *Bajki robotów*
- Kornel Makuszyński *Szatan z siódmej klasy*
- Alfred Szklarski – wybrana powieść (np. *Tomek w krainie kangurów*)
- John Ronald Reuel Tolkien *Hobbit, czyli tam i z powrotem*
- Juliusz Verne *W 80 dni dookoła świata*

Ponadto:

- wybrane przez nauczyciela teksty o mniejszej objętości
- wybór pieśni patriotycznych
- wybór poezji, w tym utwory dla dzieci i młodzieży
- film z repertuaru dziecięcego
- widowisko teatralne z repertuaru dziecięcego
- wybrany program telewizyjny
- komiks

SPOSOBY (PROCEDURY) OSIĄGANIA CELÓW KSZTAŁCENIA

Przed przystąpieniem do realizacji proponowanego programu nauczania nauczyciel powinien dokonać diagnozy zespołu klasowego, z którym przyjdzie mu pracować, i na tej podstawie zaplanować dobór metod nauczania i form

pracy. Poza możliwościami intelektualnymi uczniów należy też wziąć pod uwagę potrzeby i zainteresowania dzieci, a także ogólne warunki (np. dostęp do biblioteki, pracowni komputerowej/multimedialnej), w jakich program będzie realizowany. Stosowane metody i formy pracy powinny być jak najbardziej różnorodne. Pozwala to unikać monotonii, a także sprzyja zaangażowaniu uczniów w pracę na zajęciach. Poza dostosowaniem metod i form pracy do potrzeb i możliwości uczniów trzeba też pamiętać o systematycznym, dobrze przemyślanym i zaplanowanym sprawdzaniu i ocenianiu poziomu osiągnięć uczniów, a także o ewaluacji i nieustannym doskonaleniu swojego warsztatu pracy.

Podczas lekcji uczeń powinien być aktywny, czyli jak najbardziej zaangażowany w realizację działań zaplanowanych przez nauczyciela, który sam schodzi na dalszy plan – staje się konsultantem, doradcą, twórcą sytuacji dydaktycznych. Dziecko natomiast musi myśleć i działać, uczyć się samodzielności w dochodzeniu do wiedzy, umiejętnie współpracować z rówieśnikami. Osiągnięciu takich celów sprzyja realizacja zadań w formie pracy grupowej (zespołowej) z wykorzystaniem metod aktywizujących. Nie należy jednak rezygnować z tradycyjnych metod i form pracy. Najbardziej racjonalnym rozwiązaniem byłoby zachowanie równowagi między stosowaniem metod „tradycyjnych” i aktywizujących. W związku z tym proponujemy wykorzystywanie na lekcjach następujących metod i form pracy:

- formy pracy:
 - indywidualna
 - jednostkowa
 - grupowa (zespołowa)
 - zbiorowa
- metody:
 - metody słowne (podające: opis, opowiadanie, pogadanka podająca, praca z książką, instruktaż; metody poszukujące: heureza)
 - metoda zajęć praktycznych
 - metoda oglądowa
 - analiza wzorca
 - kula śnieżna
 - realizacje projektów edukacyjnych
 - tworzenie plansz, schematów, wykresów, zestawień
 - przekład intersemiotyczny
 - burza mózgów
 - metaplan
 - ćwiczenia dramatyczne
 - poker kryterialny
 - drzewko decyzyjne
 - debata „za i przeciw”
 - karty pracy
 - praca z materiałami multimedialnymi
 - klatki filmowe
 - gry dydaktyczne.

W celu skutecznego realizowania celów zapisanych w programie wskazane jest też podejmowanie takich działań, jak:

- wycieczki do muzeów (skansenów), galerii, izb regionalnych
- odwiedzanie miejsc pamięci narodowej
- wyjścia do kina, teatru, opery, filharmonii
- organizowanie wystaw prac uczniów związanych z poznawanymi na lekcjach tekstami (np. ilustracji do utworów)
- tworzenie klasowych zbiorów poezji (np. z okazji Dnia Matki)
- organizowanie konkursów, przeglądów (np. fotograficznych, ortograficznych, recytatorskich, na prace plastyczne)
- praca nad scenariuszem przedstawienia
- przygotowywanie klasowych/szkolnych przedstawień/inscenizacji (teatr aktora, teatr kukielkowy)
- prezentacja i czytanie czasopism młodzieżowych
- nagrywanie audycji radiowych/słuchowisk
- podejmowanie działań mających na celu integrowanie treści międzyprzedmiotowych (język polski, historia, plastyka, muzyka)
- praca nad gazetką klasową/szkolną
- włączanie się w życie kulturalne szkoły/miejscowości
- praca nad stroną internetową klasy/szkoły
- podtrzymywanie tradycji regionalnych i narodowych
- wizyty w bibliotece szkolnej i publicznej.

SPRAWDZANIE I OCENIANIE OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW

Nie ma wątpliwości, że ocenianie to jeden z najtrudniejszych elementów dydaktyki. Dylematy z nim związane towarzyszą zapewne każdemu nauczycielowi. Ocenianie budzi też wiele emocji wśród uczniów. Sprawdzanie efektów pracy dzieci jest jednak integralnym składnikiem procesu kształcenia i nie można go pominąć. Podstawa programowa formułuje wymagania edukacyjne wobec uczniów, a nauczyciel jest zobowiązany oceniać ucznia, czyli informować go o postępach w opanowywaniu poszczególnych umiejętności. Każdy uczeń podlega oce-

nianiu na kolejnych lekcjach, w trakcie całego roku szkolnego. Właściwie stosowane ocenianie pomaga mu uczyć się, gdyż stanowi dla niego ważną informację zwrotną – informuje o tym, co zrobił dobrze, co i w jaki sposób powinien jeszcze poprawić oraz jak ma dalej pracować. Taka informacja zwrotna ułatwia też uczniom właściwe planowanie własnego uczenia się, a zatem daje im poczucie odpowiedzialności za swoje osiągnięcia. Poza ocenianiem bieżącym nauczyciel ustala zasady oceniania śródrocznego i końcoworocznego. Musi to robić zgodnie z obowiązującymi przepisami i zawrzeć w PSO. Pod koniec nauki w szkole podstawowej uczeń jest też poddawany zewnętrznej ocenie przeprowadzanej przez państwowy system egzaminacyjny. Pisz sprawdzian kompetencji.

Ocenianie bieżące powinno być poprzedzone przekazaniem uczniowi kryteriów oceniania, czyli informacji, co będzie oceniane i w jaki sposób. Kryteria powinny być wyraziste i jednoznaczne, oparte na porozumieniu z uczniami i przez nich akceptowane. Powinny też być jawne dla rodziców. Szczegółowe kryteria i zasady oceniania każdy nauczyciel określa w PSO.

UMIĘTNOŚCI OCENIANE NA LEKCJACH JĘZYKA POLSKIEGO

Na lekcjach języka polskiego ocenie podlega:

- mówienie (opowiadania ustne – twórcze i odtwórcze)
- czytanie:
 - głośne
 - ciche ze zrozumieniem
- pisanie, redagowanie określonych form wypowiedzi (w domu i w klasie)
- posługiwanie się poznanymi zasadami ortograficznymi
- znajomość treści lektur obowiązkowych
- znajomość omawianych zagadnień z nauki o języku (gramatyki)
- inne (np. recytacja, rysunkowe konkretyzacje utworów literackich, wykonanie określonych projektów, realizacja zadań w grupie).

PROPONOWANE SPOSOBY OCENIANIA POSZCZEGÓLNYCH UMIĘTNOŚCI

Umiejętność:	Sposób oceniania:
– mówienie	– kryteria oceny opowiadania ustnego
– czytanie głośne	– kryteria oceny czytania głośnego

– czytanie ciche ze zrozumieniem	– według liczby uzyskanych punktów przeliczanych na oceny [podawane przed każdym sprawdzianem]
– pisanie, redagowanie określonych form wypowiedzi (w domu i w klasie)	– kryteria oceny pisemnych prac klasowych i domowych (ćwiczenia redakcyjne)
– posługiwanie się poznanymi zasadami ortograficznymi (dyktanda)	– zasady oceniania dyktand
– znajomość treści lektur obowiązkowych	– według liczby uzyskanych punktów przeliczanych na oceny [podawane przed każdym sprawdzianem]
– znajomość wybranych zagadnień z nauki o języku (gramatyki)	– według liczby uzyskanych punktów przeliczanych na oceny [podawane przed każdym sprawdzianem]
– recytacja	– kryteria oceny recytacji
– rysunkowe konkretyzacje utworów literackich	– kryteria oceny rysunkowych konkretyzacji utworów
– realizacja określonych projektów	– kryteria podawane po realizacji projektu, uwzględniające zasady ustalone przed jego realizacją
– ocena realizacji zadań w grupie	– kryteria oceny współpracy w grupie

KRYTERIA OCENIANIA WYBRANYCH UMIEJĘTNOŚCI – PROPOZYCJE

Przykładowe kryteria oceny opowiadania ustnego w klasach IV–VI

Numer kryterium	Kryteria	Liczba punktów ⁴
I	Wypowiedź (opowiadanie) wiąże się z zadanym tematem	1 p.
II	Rozwinięcie wypowiedzi w ramach określonej koncepcji ucznia	0–2 p.
III	Spójność i logiczne uporządkowanie wypowiedzi	1 p.
IV	Płynność opowiadania [właściwe tempo mówienia]	1 p.
V	Wyraźne mówienie [uczeń jest dostatecznie słyszany i rozumiany]	1 p.
VI	Przestrzeganie poprawności językowej [dopuszczalne 3 błędy]	1 p.
VII	Wyraziste mówienie [uczeń dostosowuje sposób mówienia do sytuacji opowiadania; zaciekawia, potęguje napięcie itp.]	1 p.

Przykładowe kryteria oceny czytania głośnego w klasach IV–VI

Numer kryterium	Kryteria	Liczba punktów
I	Płynność czytania (opanowanie tekstu) [do dwóch błędów (nieznaczne „przekręcenia”) – 2 punkty; od 3 do 5 błędów – 1 punkt; liczne błędy; częste poprawianie przez nauczyciela; wykluczają przyznawanie punktów za kolejne kryteria; uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną]	0–2 p.
II	Właściwe tempo czytania [dostosowane do sytuacji ukazanej w tekście; przestrzeganie znaków interpunkcyjnych]	1 p.
III	Wyraźne czytanie [uczeń jest słyszany i rozumiany]	1 p.
IV	Wyraziste czytanie [uczeń dostosowuje sposób czytania do sytuacji ukazanej w tekście; głosem wyraża uczucia, zaciekawia, wzrusza itp.]	0–2 p.

Przykładowe kryteria oceny rysunkowych konkretyzacji utworów w klasach IV–VI

Numer kryterium	Kryteria	Liczba punktów
I	Praca plastyczna jest realizacją podanego tematu	1 p.
II	Związek pracy z tekstem [dopuszczalne, w zależności od stopnia trudności, 1 – 2 rozbieżności]	1 p.
III	Oryginalność wyrażonej treści	1–2 p.
IV	Oryginalność zastosowanej techniki [2 punkty przyznaje się, jeżeli uczeń do wykonania pracy użył innych materiałów niż kartka i kredki]	1–2 p.

Przykładowe kryteria oceny współpracy w grupie w klasach IV–VI

Numer kryterium	Elementy współpracy podlegające punktowaniu	Liczba punktów
I	Ogólne zaangażowanie w pracę grupy	0–2 p.
II	Bezpośredni wkład w realizację powierzonego zadania	0–2 p.
III	Stopień wywiązania się z pełnionej funkcji	0–2 p.
IV	Umiejętności współpracy z innymi	0–2 p.
V	Rozumienie własnej sytuacji w grupie	0–2 p.

Przykładowe kryteria oceny krótkiej formy wypowiedzi – zaproszenia

Numer kryterium	Kryteria	Liczba punktów
I	Zamieszczenie informacji odpowiadających na pytania: Kto? [podpis pod zaproszeniem] Kogo? [informacje o adresacie] Na co? [nazwa uroczystości, imprezy] Kiedy? [dzień, miesiąc, rok, godzina] Gdzie? [miejsce uroczystości, imprezy]	1 p. 1 p. 1 p. 1 p. 1 p.
II	Zastosowanie charakterystycznego słownictwa [np. uprzejmie/serdecznie zapraszam, mam zaszczyt/honor zaprosić, proszę o przybycie na...]	1 p.
III	Zwięzłość, rzeczowość oraz informacyjny charakter wypowiedzi	1 p.
IV	Poprawność językowa [dopuszczalny 1 błąd]	1 p.
V	Poprawność ortograficzna [dopuszczalny 1 błąd]	1 p.
VI	Poprawność interpunkcyjna [dopuszczalny 1 błąd]	1 p.
VII	Estetyka zapisu [czystość, czytelność zapisu] [dopuszczalne 1 estetyczne skreślenie]	1 p.

Przykładowe kryteria oceny dłuższej formy wypowiedzi – listu prywatnego

Numer kryterium	Kryteria	Liczba punktów
I	Zgodność pracy z tematem	1 p.
II	Rozwinięcie tematu	0 – 2 p.
III	Obecność elementów charakterystycznych dla listu [miejscowość, data, nagłówek, podpis]	1 p.
IV	Odpowiedni układ graficzny [właściwe rozmieszczenie charakterystycznych elementów, akapity, odstępy, marginesy]	1 p.
V	Trójdzielność wypowiedzi z zachowaniem właściwych proporcji [wstęp, rozwinięcie, zakończenie]	1 p.
VI	Obecność zwrotów do adresata [2 – 3 poza nagłówkiem]	1 p.
VII	Poprawność językowa [dopuszczalne 2 błędy]	1 p.
VIII	Poprawność ortograficzna [dopuszczalne 2 błędy]	1 p.
IX	Poprawność interpunkcyjna [dopuszczalne 3 błędy]	1 p.
X	Estetyka zapisu [czystość, czytelność zapisu] [dopuszczalne 2 – 3 estetyczne skreślenia]	1 p.

[Jeżeli praca liczy mniej niż połowę objętości określonej przez nauczyciela – za kryterium VII, VIII, IX przyznaje się 0 punktów, zaś w kryterium II – 1 punkt.]

[Jeżeli uczeń nie wyznacza granicy zdań, nie przyznaje się punktów za kryteria VII i IX.]